

Eduskunnan talousvaliokunta (TaV)

E 80/2017 vp EMUn kehittäminen – tilannekatsaus

EMUn kehittämisessä nojattava markkinakuriin ja maiden omaan vastuuseen

- Talous- ja rahaliiton kehittämisessä on nojattava markkinakurin hyödyntämiseen ja jäsenmaiden oman vastuun korostamiseen.
- Nykyisen laajuudessa talous- ja rahaliitossa ei ole edellytyksiä eikä tarvetta fiskaaliunionin kehittämiseen. Tämä koskee myös yhteisen suhdannetasausmekanismin luomista.
- Finanssiala on suhtautunut kriittisesti komission vuonna 2015 antamaan esitykseen yhteisestä talletussuojasta. Sittenkin komissio on esittänyt uusia ehdotuksia siitä, miten yhteinen talletussuoja voitaisiin toteuttaa. Ne vievät asiaa oikeaan suuntaan. Ehdotukset kaipaavat vielä täsmentämistä ja täydentämistä. Erityisesti tämä koskee reunaehtoja, joiden toteutuessa yhteisvastuuta voidaan ottaa käyttöön.
- Pankkien yhteisen kriisinratkaisurahaston vararahoitusjärjestelyn käyttöönottoa ei pitäisi kiirehtiä. Lisäksi rahaston käyttökynnys on pidettävä korkealla. Täysin yhteisvastuulliseen järjestelyyn tulisi siirtyä vasta, kun pankkiunionimaiden pankkisektorien riskejä on riittävästi vähennetty ja pankkien nykyiset ongelmat korjattu maiden omin toimenpitein.

1 Finanssiala tukee Suomen EMU- ja pankkiunionijäsenyyttä

Finanssiala (FA) on tukenut Suomen EMU-jäsenyyttä, yhteistä valuuttaa ja pankkiunionia. Ne luovat osaltaan vakaata toimintaympäristöä suomalaiselle yritystoiminnalle ja edesauttavat talouskasvun ylläpitämistä ja hyvinvoinnin rakentamista.

Samalla FA on kuitenkin suhtautunut kriittisesti yhteisvastuun lisäämiseen pankkiunionissa ja yleisemminkin talous- ja rahaliitossa sekä korostanut, että yhteisvastuun käyttökynnys on pidettävä riittävän korkealla. Tämän kannan taustalla on ollut paitsi huoli moraalikadon yleistymisestä, myös EMU-maiden talouksien ja pankkisektorien huomattavat kuntoerot. Niin kauan kuin erot jatkuvat, yhteisvastuun kasvattaminen johtaisi hyötyjen ja kustannusten epäoikeudenmukaiseen jakautumiseen maiden välillä.

Edellä kuvatut näkemykset ohjaavat alan suhtautumista myös EMU:n kehittämiseen. Suomen on jatkossakin oltava mukana EMU:n ytimessä. FA suhtautuu myönteisesti siihen, että markkinakuria käytetään nykyistä enemmän EMU-maiden talouspolitiikan ohjauskeinona. Samalla se korostaa kunkin jäsenmaan omaa vastuuta taloudenpidostaan sekä sijoittajanvastuun merkitystä.

2 Makrotaloudelliselle vakautusjärjestelylle ei edellytyksiä nykytilanteessa

Komissio ja eräät jäsenmaat ovat ehdottaneet erilaisia makrotaloudellisia vakautusjärjestelyitä (yhteisiä suhdannetasausmekanismeja) sekä erillistä euroalueen budjettia. Vakautusjärjestely aktivoitaisiin tilanteissa, joissa jotain tai joitain jäsenmaita kohtaa merkittävä epäsymmetrinen häiriö. Järjestely voisi liittyä investointien tukemiseen, yhteiseen työttömyysvakuutukseen tai erityiseen ”pahan päivän rahastoon”.

FA:n mielestä nykyisen laajuudessa talous- ja rahaliitossa ei ole edellytyksiä eikä tarvetta fiskaaliunionin kehittämiseen. Yhteinen suhdannetasausmekanismi tai budjetti voisi tulla kyseeseen vain sellaisten maiden välillä, jotka ovat tulotasoltaan sekä työ- ja muiden markkinoiden toimivuuden osalta samankaltaisia. Muussa tapauksessa järjestelystä muodostuisi vain uusi tukijärjestelmä, jolla rahaa kanavoidaan toistuvasti tiettyjen maiden tarpeisiin.

3 Yhteisen talletussuojan käyttöönotolle asetettava selkeät reunaehdot

Finanssiala on suhtautunut kriittisesti komission kolme vuotta sitten antamaan asetusesitykseen yhteisestä talletussuojajärjestelmästä (European Deposit Insurance Scheme, EDIS). FA ei ole nähnyt tarvetta eikä edellytyksiä komission esityksen mukaisen järjestelmän käyttöönottoon, koska eri maiden pankkisektorien ja talletussuojajärjestelmien kuntoerot ovat suuret. Mikäli yhteiseen talletussuojaan siirryttäisiin nykypohjalta, se johtaisi hyötyjen ja kustannusten epäoikeudenmukaiseen jakautumiseen jäsenmaiden ja niiden luottolaitosten kesken.

Syksyllä 2017 antamassaan pankkiunionitiedonannossa komissio teki uusia ehdotuksia, joiden tarkoituksena oli vauhdittaa yhteistä talletussuojaa koskevien neuvottelujen etenemistä EU:ssa. Ehdotusten mukaan ensimmäisessä vaiheessa yhteiseen talletussuojaan ei sisältyisi yhteisvastuuta, vaan kyseessä olisi pelkästään likvideettitukijärjestely. Mahdolliset tappiot kannettaisiin kansallisesti. Komissio ehdotti lisäksi, että ennen kuin siirrytään toiseen vaiheeseen, johon sisältyy likvideettituen lisäksi myös yhteisvastuuta tappioista, luottolaitoksille olisi tehtävä kohdennettu tasearviointi, jonka perusteella niille määrättäisiin korjaavia toimenpiteitä. Yhteisvastuun käyttöönotto tapahtuisi tämän jälkeen asteittain.

FA katsoo, että komission uudet ehdotukset ovat oikeansuuntaisia ja korjaavat osan ongelmista, joita alkuperäisessä EDIS-esityksessä oli. Ehdotukset kaipaavat kuitenkin vielä täsmentämistä ja täydentämistä. Erityisesti tämä koskee reunaehtoja, joiden toteutuessa voidaan siirtyä ensimmäisestä vaiheesta toiseen vaiheeseen. FA:n mielestä näihin reunaehtoihin tulee sisältyä luottolaitosten kattavan tasearvioinnin ja ongelmasaamisten siivoamisen lisäksi sijoittajanvastuun täysimittainen käyttö kaikissa tilanteissa EU-sääntöjen mukaisesti. On myös huolehdittava siitä, että luottolaitoksilla on riittävästi sijoittajanvastuun alaisia eriä taseissaan.

FA:n mielestä on lisäksi tarve arvioida huolella sitä, miten valtionpapereiden kohtelua pankkien vakavaraisuussäätelyssä olisi tarpeen uudistaa. Yhteisvastuun lisääminen ei ole mahdollista ilman, että samalla luottolaitosten valtionvelkariskejä vähennetään olennaisesti nykyisestä.

4 Yhteisen varautumisjärjestelyn päätöksenteon tuettava varojen pidättyväistä käyttöä

Pankkiunionin yhteisen kriisinratkaisurahaston (Single Resolution Fund) kerryttäminen on parhaillaan käynnissä. Poliittisella tasolla on päätetty, että Euroopan vakausmekanismista tehdään rahaston vararahoitusjärjestely ("pysyvä varautumisjärjestely"). Järjestelyn tarkoituksena on toimia viimesijaisena rahoituslähteenä, mikäli sijoittajanvastuun toimeenpano ja rahaston varat eivät riitä kattamaan hoidettavien kriisinratkaisutapausten kustannuksia.

Varautumisjärjestelyn kautta annettava rahoitus peritään myöhemmin täysimääräisesti takaisin pankkiunioniin kuuluvilta pankeilta. Suomalaisten pankkien kannalta onkin tärkeää, että kriisinratkaisurahaston käyttökynnys pidetään korkealla. Sijoittajanvastuun on oltava ensisijainen keino pankkikriisien kustannusten kattamisessa.

Mikäli yhteistä kriisinratkaisurahastoa ja sen varautumisjärjestelyä joudutaan käyttämään, on tärkeää, että myös varautumisjärjestelyn päätöksenteko tukee osaltaan varojen mahdollisimman pidättyväistä käyttöä. Täysin yhteisvastuulliseen varautumisjärjestelyyn tulisi siirtyä vasta siinä vaiheessa, kun pankkiunionimaiden pankkisektorien riskejä on riittävästi vähennetty ja pankkien nykyiset ongelmat korjattu pankkien ja niiden kotimaiden omin toimenpitein.

FINANSSIALA RY

Veli-Matti Mattila

johtaja, pääekonomisti